

Tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông

Lê Thị Hoài Thương

Trường Trung học phổ thông Nguyễn Trãi
Số 50 Nam Cao, Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam
Email: lehoaituong@gmail.com

TÓM TẮT: Hoạt động trải nghiệm có vai trò quan trọng trong trường trung học phổ thông, góp phần hình thành nhân cách toàn diện của học sinh. Thông qua hoạt động trải nghiệm có thể chuyển hóa kiến thức, kĩ năng thành phẩm chất, năng lực của học sinh một cách tự nhiên. Trên cơ sở làm rõ các khái niệm cơ bản, đặc trưng của tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông, bài báo đề xuất 5 biện pháp nâng cao hiệu quả tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông: 1/ Nâng cao nhận thức cho cán bộ quản lí và giáo viên về ý nghĩa, tầm quan trọng của tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông; 2/ Xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông; 3/ Hướng dẫn học sinh tìm hiểu, đề xuất các ý tưởng về hoạt động trải nghiệm; 4/ Đa dạng hóa hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông; 5/ Thường xuyên kiểm tra, đánh giá việc tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông.

TỪ KHÓA: Trải nghiệm; hoạt động; hoạt động trải nghiệm; trường trung học phổ thông.

→ Nhận bài 02/5/2019 → Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa 21/6/2019 → Duyệt đăng 25/7/2019.

1. Đặt vấn đề

Mục tiêu của đổi mới giáo dục phổ thông (GDPT) nói chung, giáo dục (GD) trung học phổ thông (THPT) nói riêng là “Tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực (NL) công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho học sinh (HS). Nâng cao chất lượng GD toàn diện, chú trọng GD lí tưởng, truyền thống, đạo đức, lối sống, ngoại ngữ, tin học, NL và kĩ năng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn. Phát triển khả năng sáng tạo, tự học, khuyến khích học tập suốt đời” [1; tr.123]. Để thực hiện mục tiêu trên, GDPT cần phải đổi mới căn bản, toàn diện về nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức dạy học, GD, đánh giá kết quả học tập của HS theo định hướng phát triển NL. Hoạt động trải nghiệm (HĐT N) là một trong những con đường quan trọng để giúp người học không những được trang bị kiến thức mà còn được phát triển toàn diện NL và phẩm chất cá nhân, tính chủ động sáng tạo của mỗi HS, ý thức và nhân cách công dân, ý thức và khả năng tự học, khả năng lựa chọn nghề nghiệp phù hợp với NL và sở thích, khả năng thích ứng với các thay đổi của xã hội và cách mạng công nghiệp mới. Học từ trải nghiệm và bằng trải nghiệm mang lại hiệu quả cao, phù hợp với xu thế phát triển của GD và đào tạo trong thời kì hội nhập toàn cầu. Để HĐTN đem lại hiệu quả cao trong phát triển toàn diện NL và phẩm chất HS THPT, hoạt động này cần phải được tổ chức một cách chặt chẽ, bài bản căn cứ vào sự đổi mới của GD phổ thông hiện nay và tình hình thực tế của nhà trường. Vì thế, nghiên cứu tổ chức HĐTN cho HS THPT là một vấn đề có tính cấp thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm

2.1.1. Trải nghiệm

Theo Từ điển Tiếng Việt, trải nghiệm (TN) “là trải qua, kinh qua” [2; tr.1020]. Nếu hiểu TN như vậy có phần gần gũi với quan điểm triết học, khi xem TN chính là kết quả của sự tương tác giữa con người với thế giới khách quan. Sự tương tác đó bao gồm cả hình thức và kết quả của các hoạt động thực tiễn trong xã hội, bao gồm cả kĩ thuật và kĩ năng, các nguyên tắc hoạt động và phát triển thế giới khách quan. Còn trong GD, TN chính là quá trình “thực hành trong cuộc sống” những điều mà HS đã học trong nhà trường. Nhờ có quá trình “thực hành trong cuộc sống” này, HS mới có được những phẩm chất và NL cần thiết, đáp ứng yêu cầu của chuẩn đầu ra.

2.1.2. Hoạt động trải nghiệm

Hoạt động GD (theo nghĩa rộng) là những hoạt động có chủ đích, có kế hoạch hoặc có sự định hướng của nhà GD, được thực hiện thông qua những cách thức phù hợp để chuyển tải nội dung GD tới người học nhằm thực hiện mục tiêu GD. HĐTN là một bộ phận không thể thiếu được của hoạt động GD (theo nghĩa rộng). Trong đó, HS thể hiện sự tương tác của chính bản thân với thực tiễn khách quan để phát triển NL thực tiễn, phẩm chất nhân cách và phát huy tiềm năng sáng tạo của cá nhân. Vì thế, có thể xem HĐTN như là GD trải nghiệm (GDTN).

Yếu tố cốt lõi của GDTN là người dạy khuyến khích người học tham gia trải nghiệm thực tế, sau đó phản ánh, tổng kết lại để tăng cường hiểu biết, phát triển kĩ năng, định

hình các giá trị sống và phát triển tiềm năng bản thân; sáng tạo, tự chủ, tự ra quyết định và thỏa mãn với kết quả đạt được để có những đóng góp tích cực cho cộng đồng và xã hội. Còn người dạy có thể là giáo viên (GV), tình nguyện viên, hướng dẫn viên, huấn luyện viên, bác sĩ tâm lý... Thông qua HĐTN, người học được tham gia tích cực vào việc đặt câu hỏi, tìm tòi, trải nghiệm, giải quyết vấn đề và tự chịu trách nhiệm đối với những việc mình làm.

2.1.3. Tổ chức hoạt động trải nghiệm

Tổ chức HĐTN là cách thức tổ chức hoạt động GD, trong đó dưới sự hướng dẫn và tổ chức của nhà GD, từng cá nhân HS được trực tiếp tham gia vào các hoạt động thực tiễn khác nhau của đời sống gia đình, nhà trường cũng như ngoài xã hội với tư cách là chủ thể của hoạt động, qua đó phát triển NL thực tiễn, phẩm chất và phát huy tiềm năng sáng tạo của HS. Nói cách khác, tổ chức HĐTN chính là GV tạo cơ hội cho HS trải nghiệm trong thực tiễn để tích lũy và chiêm nghiệm các kinh nghiệm, từ đó có thể khái quát thành sự hiểu biết theo cách của riêng mình; đồng thời, quan trọng hơn là chuyển hóa từ những điều đã làm được qua trải nghiệm thành NL, phẩm chất cá nhân của bản thân.

2.1.4. Năng lực

Có nhiều định nghĩa về NL, nhưng một trong các định nghĩa được sử dụng nhiều là của tổ chức OECD (Tổ chức hợp tác và Phát triển Kinh tế thế giới), coi NL là “Khả năng đáp ứng một cách hiệu quả những yêu cầu phức hợp trong bối cảnh cụ thể”. Nói cách khác, NL là thuộc tính cá nhân được hình thành, phát triển nhờ tố chất sẵn có trong quá trình học tập, trải nghiệm... được huy động tổng hợp để thực hiện thành công một hoạt động nhất định trong điều kiện cụ thể.

NL có đặc điểm là: Sự kết hợp giữa tố chất cá nhân có sẵn và quá trình học tập của người học; Sự tích hợp giữa kiến thức, kỹ năng và các thuộc tính cá nhân; Hình thành, phát triển thông qua hoạt động và thể hiện ở sự thành công trong việc vận dụng tri thức vào thực tiễn đời sống.

Cụ thể, trong Chương trình GD phổ thông 2018, chú trọng hình thành và phát triển NL cốt lõi cho HS gồm: NL chung được tất cả các môn học và hoạt động GD, trong đó có HĐTN góp phần hình thành và phát triển (gồm NL tự chủ, tự học, NL giao tiếp và hợp tác, NL giải quyết vấn đề và sáng tạo...); NL đặc thù cũng được hình thành, phát triển chủ yếu thông qua một số môn học và hoạt động nhất định, phát huy được sở trường của HS (NL ngôn ngữ, NL khoa học, NL thẩm mỹ...).

2.2. Đặc trưng của tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông

Đặc trưng của HĐTN ở trường THPT được xem xét dưới các góc độ: Mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức và kiểm tra, đánh giá.

2.2.1. Về mục tiêu

Mục tiêu của HĐTN là hình thành và phát triển những

phẩm chất, tư tưởng, ý chí, tình cảm, giá trị, kỹ năng sống và những NL chung cần có của HS trong xã hội hiện đại. Như vậy, mục tiêu của HĐTN không dừng lại ở kiến thức, kỹ năng, thái độ mà kiến thức, kỹ năng, thái độ đó đã được chuyển hóa thành NL, phẩm chất của HS. HĐTN thể hiện rõ vai trò trong việc hình thành các phẩm chất chủ yếu và NL cốt lõi thông qua các thành phần của HĐTN: Thích ứng với cuộc sống, thiết kế và tổ chức hoạt động, định hướng nghề nghiệp.

Phẩm chất của HS THPT được chú trọng gồm: Sự tích cực, chủ động, sáng tạo, tự giác, chăm chỉ, biết phản biện và đấu tranh; Biết quan tâm đến mọi người, biết cảm thông; Tôn trọng sự khác biệt về lựa chọn nghề nghiệp, hoàn cảnh sống, sự đa dạng văn hoá cá nhân; Có ý thức học hỏi, có ý thức khắc phục khó khăn; Trung thực và trách nhiệm...

NL chung của HS THPT được chú trọng gồm: NL tự chủ và tự học, tự hoàn thiện; Biết định hướng nghề nghiệp; Phát huy NL giao tiếp và hợp tác hiệu quả, linh hoạt; Có NL giải quyết vấn đề và sáng tạo trong học tập và rèn luyện; Biết phản biện tích cực và có chính kiến khoa học...

2.2.2. Về nội dung

Nội dung HĐTN được tiến hành theo chủ đề của từng cấp học, đòi hỏi HS phải tự giác, tích cực tham gia mới đem lại hiệu quả. HĐTN có thể tổ chức tại nhiều nơi khác nhau, trong hoặc ngoài nhà trường như: Lớp học, thư viện, phòng đa năng, sân trường, bảo tàng, di tích lịch sử và văn hóa, các làng nghề, cơ sở sản xuất... Ví thế, cần có những quy định khung về các HĐTN (do Bộ hoặc Sở GD và Đào tạo (GD&ĐT) ban hành) để các cơ sở GD triển khai, vận dụng phù hợp với thực tế địa phương. Đối với các trường THPT, ngoài các HĐTN gắn với môn học, cần có các hoạt động để HS trải nghiệm những khó khăn trong đời sống tâm lý của lứa tuổi như: Ứng xử trong các mối quan hệ với những người xung quanh, với bạn khác giới; Lựa chọn nghề nghiệp tương lai; Định hướng giá trị; Sử dụng mạng xã hội một cách thông minh... Tùy theo mục tiêu, tính chất hoạt động để lựa chọn nội dung, tổ chức và khai thác nội dung GD qua các hoạt động nhằm đảm bảo mỗi HS được tạo điều kiện để tự mình thực hiện nhiệm vụ học tập và trải nghiệm thực tế.

2.2.3. Về phương pháp

HĐTN được triển khai bằng nhiều phương pháp khác nhau, nhưng dù sử dụng phương pháp nào đi chăng nữa thì cũng phải dựa trên hoạt động trải nghiệm của chính HS. Các hoạt động học tập của HS bao gồm hoạt động khám phá vấn đề, hoạt động luyện tập và hoạt động thực hành (ứng dụng những điều đã học để phát hiện và giải quyết những vấn đề thực tiễn).

Các phương pháp thường được sử dụng để tổ chức HĐTN cho HT THPT bao gồm: Phương pháp giải quyết vấn đề, phương pháp sắm vai - sân khấu hoá, phương pháp trò chơi, phương pháp làm việc nhóm... với sự vận dụng linh hoạt các kỹ thuật dạy học tích cực. Mỗi phương pháp

này đều có những ưu điểm và hạn chế nhất định. Tùy theo đối tượng HS, nội dung HĐTN, điều kiện tổ chức... để lựa chọn phương pháp này hay phương pháp khác hoặc sử dụng phối hợp các phương pháp.

2.2.4. Về hình thức tổ chức

Hình thức tổ chức HĐTN rất đa dạng, phong phú, mềm dẻo, mở về không gian và thời gian, quy mô, đối tượng và số lượng, tạo nhiều cơ hội cho HS trải nghiệm. Có nhiều lực lượng tham gia, chỉ đạo, tổ chức các HĐTN với các mức độ khác nhau (giáo viên, phụ huynh, nhà hoạt động xã hội, chính quyền, doanh nghiệp...). HĐTN được tổ chức dưới nhiều hình thức khác nhau như hoạt động câu lạc bộ, tổ chức trò chơi, diễn đàn, tham quan dã ngoại, các hội thi, hoạt động giao lưu, hoạt động nhân đạo, hoạt động tình nguyện, hoạt động cộng đồng, sinh hoạt tập thể, lao động công ích, sân khấu hóa (kịch, thơ, hát, múa rối, tiểu phẩm,...), thể dục thể thao, tổ chức các ngày hội,... Mỗi hình thức hoạt động trên đều mang ý nghĩa GD nhất định.

2.2.5. Về kiểm tra, đánh giá

Kiểm tra, đánh giá HĐTN cần nhấn mạnh đến kinh nghiệm, NL thực hiện, tính trải nghiệm trong thực tế của HS. Căn cứ vào mục tiêu của HĐTN để đánh giá các yêu cầu cần đạt về phẩm chất và NL của HS (được quy định trong chương trình phổ thông tổng thể và chương trình môn học, hoạt động GD).

Trong quá trình kiểm tra, đánh giá, cần chú ý đảm bảo sự cá biệt hóa, phân hóa đến từng đối tượng HS, từng tình huống trải nghiệm. Đối với đánh giá kết quả HĐTN, người ta thường dùng hình thức nhận xét thay cho dùng điểm số. Khi đánh giá bằng nhận xét, GV có điều kiện khuyến khích sự cố gắng của từng HS, chỉ ra những hạn chế mà các em cần khắc phục, đảm bảo sự cá biệt hóa, phân hóa trong đánh giá. Kết quả HĐTN được đánh giá trên cơ sở kết hợp đánh giá của GV với tự đánh giá và đánh giá của HS, đánh giá của cha mẹ HS và đánh giá của cộng đồng. Mục tiêu đánh giá trước hết phục vụ trực tiếp cho quá trình GD là HĐTN. Việc đánh giá định kì hay theo từng HĐTN là do đơn vị nhà trường quy định, phục vụ cho công tác quản lí các hoạt động dạy học, bảo đảm chất lượng ở đơn vị nhà trường và phục vụ cho công tác phát triển chương trình nhà trường.

2.3. Một số biện pháp tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông

2.3.1. Nâng cao nhận thức cho cán bộ quản lí và giáo viên về ý nghĩa, tầm quan trọng của tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông

Kết quả HĐTN như thế nào phụ thuộc rất nhiều vào tổ chức hoạt động này. Nếu được tổ chức tốt, HĐTN sẽ chuyển hóa kiến thức, kĩ năng, thái độ thành NL của HS, đáp ứng yêu cầu của quá trình GD “Từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện NL và phẩm chất người học. Học đi đôi với hành; lí luận gắn với thực tiễn; GD nhà trường kết hợp với GD gia đình và GD xã hội” [1; tr.120].

- Cán bộ quản lí (CBQL) và GV trường THPT phải nhận thức đầy đủ ý nghĩa, tầm quan trọng của tổ chức HĐTN cho HS. Tuy không phải là môn học nhưng trải nghiệm là một hoạt động bắt buộc trong chương trình GDPT mới. Hoạt động này gắn với từng môn học, là một phần không thể thiếu được của môn học. Ngoài ra, HĐTN còn được tổ chức ở ngoài lớp, ngoài trường với nội dung và hình thức phong phú, huy động nhiều lực lượng tham gia. Vì thế, CBQL và GV trường THPT vừa là người tổ chức, vừa là người phối hợp các lực lượng tham gia tổ chức HĐTN cho HS. Nhà trường phải đổi mới, trở thành một không gian mở, có sự phối hợp, kết nối của nhiều bên liên quan (đoàn thể, chính quyền, cộng đồng địa phương, cơ sở nghiên cứu, cơ sở sản xuất và hợp tác quốc tế...).

- Cần có chính sách bồi dưỡng, tập huấn về các văn bản hướng dẫn của Bộ GD&ĐT về tầm quan trọng của các hoạt động GD trong nhà trường; Cung cấp tài liệu, các kênh thông tin cho GV, hướng dẫn GV cách nghiên cứu tài liệu về HĐTN; Trang bị cho giáo viên kĩ năng tổ chức HĐTN như: Lập kế hoạch thiết kế hoạt động, lưu ý đến mục tiêu, nội dung, phương pháp, phương tiện hoạt động; Tìm hiểu hình thức tổ chức có thể thực hiện. Mỗi nhà trường cần có kế hoạch chỉ đạo đi kèm sau đó nhân rộng ra toàn trường.

- Cần thiết tổ chức hội thảo, trao đổi và chia sẻ kinh nghiệm về HĐTN trong nhà trường và liên trường.

- Cấp lãnh đạo cần chú trọng cải thiện cơ sở vật chất, kinh phí... để đảm bảo cho việc tổ chức HĐTN đạt hiệu quả cao; bên cạnh đó cần phát huy tinh thần sáng tạo của GV và HS để tự tạo thiết bị dạy học.

2.3.2. Xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông

Để HĐTN được tổ chức một cách hiệu quả, cần phải xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động. Có xây dựng được kế hoạch, CBQL mới chỉ đạo, kiểm tra và đánh giá đầy đủ HĐTN; GV mới tổ chức thực hiện HĐTN một cách bài bản; HS mới chủ động, tích cực tham gia HĐTN. Việc xây dựng kế hoạch tổ chức HĐTN thường bao gồm các bước sau đây: 1/ Tìm hiểu tình hình nhà trường trên các mặt (thuận lợi, khó khăn, cơ hội, thách thức...) liên quan đến việc tổ chức HĐTN cho HS; 2/ Xác định mục tiêu của kế hoạch tổ chức HĐTN cho HS; 3/ Xây dựng chương trình hành động thực hiện kế hoạch tổ chức HĐTN cho HS; 4/ Lựa chọn biện pháp thực hiện; 5/ Dự kiến kết quả đạt được; 6/ Lập kế hoạch.

Ngoài ra, khi xây dựng kế hoạch tổ chức HĐTN cho HS, cần quan tâm đến bố trí nguồn lực (nhân lực, vật lực, tài lực) đảm bảo, đồng thời phải biết huy động và sử dụng hợp lí các nguồn lực này. Việc tổ chức HĐTN cần đảm bảo tính phù hợp với mục tiêu GD phổ thông: Định hướng chung cho tất cả các môn học và hoạt động GD như quan điểm, mục tiêu, yêu cầu cần đạt, kế hoạch GD và các định hướng về nội dung GD, phương pháp GD và đánh giá kết quả GD, điều kiện thực hiện và phát triển chương trình, hài hoà giữa lí thuyết và thực tiễn, tính khoa học và tính sư phạm; Phù

hợp với mục tiêu hình thành NL ở trung học phổ thông: NL thích ứng với cuộc sống, NL thiết kế và tổ chức hoạt động, NL định hướng nghề nghiệp; Phù hợp với điều kiện thực tế của nhà trường (phân tích rõ những thuận lợi, khó khăn về nhân lực, cơ sở vật chất, môi trường học tập, kinh phí...).

2.3.3. Hướng dẫn học sinh tìm hiểu, đề xuất các ý tưởng về hoạt động trải nghiệm

Trải nghiệm là hoạt động do chính HS tự làm, là sản phẩm GD của HS. Do đó, trong quá trình tổ chức HĐTN cho HS, GV cần hướng dẫn các em tìm hiểu, đề xuất ý tưởng của mình về HĐTN cũng như cách thức tổ chức.

Trước hết, GV cần giúp HS nắm vững các HĐTN của từng môn học. Trong chương trình GDPT mới, ngoài kiến thức và kỹ năng, mỗi môn học còn có hệ thống HĐTN. Các HĐTN này được xây dựng dựa trên mục tiêu và đặc trưng môn học. Bởi vậy, HĐTN của môn học này không giống với HĐTN của môn học khác. Hơn nữa, các HĐTN trong các môn học lại luôn luôn có tính “mở”, dành một “khoảng trống lớn” cho sự sáng tạo của GV và HS. Chính vì thế, GV cần khơi gợi ở HS các ý tưởng về HĐTN và cách thức tổ chức HĐTN. GV hướng dẫn HS các kỹ năng như: Kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng lắng nghe và phản hồi tích cực, kỹ năng ghi chép, thu thập xử lý thông tin, kỹ năng ra quyết định. Đồng thời, xây dựng niềm tin đối với HS để có thể giao việc cho các em. Với trí tưởng tượng và kinh nghiệm thực tế phong phú, HS có thể đề xuất những ý tưởng về HĐTN ở môn học này hoặc môn học khác mà GV không ngờ tới. Tương tự như vậy, trong một HĐTN, HS có thể có nhiều cách thực hiện khác nhau, mang đặc trưng lứa tuổi của các em. Tuy nhiên, GV phải hướng dẫn, định hướng cho những ý tưởng của HS để những ý tưởng đó vừa là sự sáng tạo của các em, vừa đáp ứng mục tiêu của HĐTN.

Có thể xây dựng lớp hạt nhân để làm mẫu. GV dẫn dắt HS, phát huy vai trò của cán bộ lớp. HS vừa là người thu thập, xử lý thông tin, phân tích tình hình và tổ chức lớp để bàn bạc đi đến thống nhất nội dung công việc cần làm... (thường xuyên theo dõi, hướng dẫn để đảm bảo an toàn về mọi mặt để phục vụ tốt cho hoạt động). GV cần phát hiện và giải quyết các tình huống nảy sinh và sự sáng tạo trong cách giải quyết của HS; gợi ý để HS phát huy phẩm chất NL.

2.3.4. Đa dạng hóa hình thức tổ chức tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông

Sở dĩ HĐTN có sự hấp dẫn, lôi cuốn sự tham gia của HS chính là ở hình thức tổ chức phong phú của nó. HĐTN có nội dung rất đa dạng và mang tính tổng hợp kiến thức, kỹ năng của nhiều môn học, nhiều lĩnh vực học tập và GD. Vì thế, khi dạy học, GV cần tổ chức bằng nhiều hình thức, phương pháp dạy học khác nhau. Trong tổ chức HĐTN cho HS có thể sử dụng các nhóm hình thức sau đây: *Hình thức có tính khám phá* (Thực địa - thực tế, Tham quan, Cắm trại, Trò chơi,...); *Hình thức có tính thể nghiệm, tương tác* (Diễn đàn, Giao lưu, Hội thảo, Sân khấu hoá,...); *Hình thức có tính công hiến* (Thực hành lao động; Hoạt động tình

nguyên, nhân đạo...); *Hình thức có tính nghiên cứu, phân hoá* (Dự án và nghiên cứu khoa học, Hoạt động theo nhóm sở thích...). Tùy vào nội dung của HĐTN để lựa chọn các hình thức tổ chức phù hợp. Dưới đây là một số hình thức tổ chức HĐTN cụ thể:

a. Tham quan, dã ngoại

Đây là một hình thức tổ chức học tập thực tế hấp dẫn đối với HS, giúp các em có được những kinh nghiệm thực tế để từ đó áp dụng vào cuộc sống của chính mình. Có thể tích hợp vào hình thức tham quan, dã ngoại nhiều nội dung GD như: GD lòng yêu thiên nhiên, quê hương, đất nước; GD truyền thống cách mạng, truyền thống lịch sử, truyền thống của Đảng, của Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh... Các hình thức tham quan, dã ngoại có thể được tổ chức cho HS THPT bao gồm: Tham quan các danh lam thắng cảnh, di tích lịch sử, văn hóa; các công trình công cộng, nhà máy, xí nghiệp; các cơ sở sản xuất, làng nghề; các Viện bảo tàng; dã ngoại theo các chủ đề học tập; theo các hoạt động xã hội...

Để tham quan, dã ngoại trở thành hình thức trải nghiệm hứng thú đối với HS, cần quan tâm lựa chọn địa điểm, quán triệt mục đích, yêu cầu tham quan, dã ngoại đến từng HS; tổ chức tham quan, dã ngoại; hướng dẫn HS viết thu hoạch sau mỗi lần tham quan, dã ngoại.

b. Hội thi

Hội thi là một trong những hình thức tổ chức hoạt động hấp dẫn, lôi cuốn HS và đem lại hiệu quả cao trong tập hợp, GD, rèn luyện và định hướng giá trị cho HS. Nhờ “tính chất thi đua”, nỗ lực để giành chiến thắng mà hội thi kích thích tính tích cực, chủ động, sáng tạo của từng HS, nhóm HS.

Trong HĐTN, hội thi giúp cho HS có thể trải nghiệm tất cả các “cung bậc cảm xúc” của người thắng cuộc và thua cuộc, trải nghiệm sự nỗ lực vượt qua chính mình và những phút giây phối hợp, gắn kết với đồng đội để làm nên chiến thắng... Để phát huy vai trò của hội thi như một hình thức trải nghiệm hiệu quả, cần phải lựa chọn nội dung, hình thức, thể lệ hội thi phù hợp với đặc điểm lứa tuổi của HS THPT và điều kiện tổ chức của nhà trường. Đối với lứa tuổi của HS THPT, cần ưu tiên tổ chức các hội thi tìm hiểu về nghề nghiệp, tình bạn, tình yêu, định hướng giá trị, hiểu biết về khoa học, truyền thống lịch sử, bản sắc văn hóa của địa phương, đất nước... Đồng thời, phải chú ý đến cách thức tổ chức hội thi để hội thi vừa hấp dẫn, vừa lôi cuốn được tất cả HS tham gia, phát huy được năng khiếu, sở trường và sự sáng tạo của HS. Ngoài ra, cần lưu ý đến phần thưởng cho HS/nhóm HS thắng cuộc. Tuy phần thưởng chủ yếu là giá trị tinh thần nhưng cũng có tác dụng động viên tích cực tham gia trong những hội thi sau.

c. Câu lạc bộ (CLB)

Trong trường THPT, CLB là hình thức sinh hoạt ngoại khóa của những nhóm HS cùng sở thích, nhu cầu, năng khiếu nhằm tạo môi trường giao lưu thân thiện, tích cực giữa HS với nhau, giữa HS với GV và giữa HS với những người xung quanh. Nhờ tham gia hoạt động CLB, HS có cơ hội được chia sẻ những hiểu biết của mình về các lĩnh

vực mà các em quan tâm, phát triển các kỹ năng giao tiếp, lắng nghe và biểu đạt ý kiến, trình bày suy nghĩ, ý tưởng, ra quyết định và giải quyết vấn đề, làm việc nhóm. CLB còn là nơi để HS được thực hành các quyền của mình, đồng thời là nơi GV và những người có trách nhiệm hiểu, quan tâm hơn đến nhu cầu, nguyện vọng chính đáng của các em.

Muốn CLB phát huy vai trò là hình thức trải nghiệm hiệu quả của HS THPT, cần căn cứ vào nhu cầu, sở thích của từng nhóm HS để tổ chức các CLB phù hợp, như: CLB học thuật; CLB thể dục - thể thao; CLB văn hóa - nghệ thuật; CLB võ thuật; CLB dân ca; CLB trò chơi dân gian; CLB sức khỏe sinh sản vị thành niên...

d. Diễn đàn

Diễn đàn là một hình thức trải nghiệm rất phù hợp và thiết thực đối với lứa tuổi HS THPT. Thông qua hình thức trải nghiệm này, các em được trực tiếp, chủ động bày tỏ ý kiến, đề xuất nguyện vọng của mình với bạn bè, nhà trường, GV, cha mẹ và những người xung quanh. Nhiều vấn đề liên quan đến cuộc sống học đường, đến định hướng giá trị, định hướng nghề nghiệp và cả những khó khăn về mặt tâm lý lứa tuổi đều có thể được chia sẻ, tháo gỡ qua các diễn đàn. Đồng thời, qua các diễn đàn, những người có trách nhiệm đối với HS nắm bắt được những vấn đề các em đang quan tâm cũng như những khó khăn các em đang gặp phải. Vì thế, nhà trường và GV cần giúp HS lựa chọn chủ đề cho các diễn đàn, giúp các em tổ chức diễn đàn một cách sinh động, hấp dẫn và quan trọng hơn là giúp các em thể hiện chân thật những suy nghĩ của mình, cho dù những suy nghĩ này có thể còn chưa đầy đủ, chưa đúng đắn. Đối với lứa tuổi HS THPT, có thể tổ chức các diễn đàn như: “Sống, học tập và làm việc theo gương Bác Hồ”; “Tuổi trẻ và sự cống hiến”; “Những giá trị cốt lõi của thanh niên hiện nay là gì?”...

e. Hoạt động giao lưu

Đây là hình thức trải nghiệm giúp cho HS được tiếp xúc, trò chuyện và trao đổi thông tin với những người tiêu biểu trong các lĩnh vực kinh tế - xã hội, văn hóa - GD, khoa học - công nghệ... Các em được vui học, được trải nghiệm và được giao lưu để có thêm những người bạn mới, để có những kỹ năng mềm trong thực tế. Thông qua hoạt động giao lưu, HS có cơ hội thể hiện tình cảm và thái độ phù hợp, nhận được những lời khuyên đúng đắn để vươn lên trong học tập, rèn luyện và hoàn thiện nhân cách.

f. Sân khấu hoá giờ học, tích hợp với hướng nghiệp

Dạy học bằng hình thức sân khấu hóa được sử dụng nhiều và phát huy tác dụng tốt đối với nhiều môn học, được đánh giá là một trong những phương pháp dạy học phát huy tối đa vai trò chủ động chiếm lĩnh kiến thức của HS. Đây là hình thức dạy học hấp dẫn, thu hút HS. Thay vì tiếp nhận kiến thức một cách khô khan theo lối dạy học truyền thống, với hình thức sân khấu hóa, các em được trải nghiệm thực tế, được hóa thân vào nhân vật cụ thể, có cảm xúc và tự cảm nhận về nhân vật, từ đó hiểu và thêm yêu quê hương đất nước qua từng bài học. Thông qua nhân vật, lời thoại của nhân vật mà HS hoá thân để truyền tải nội dung, kiến thức môn học.

Trong tiết học được sân khấu hóa, GV giữ vai trò định hướng nội dung, là giám khảo nhận xét đánh giá kết quả tìm hiểu và nghiên cứu của các em, động viên khuyến khích tinh thần tự học sáng tạo của các em, đồng thời GV bổ sung thêm các kiến thức và chỉnh sửa các phần còn thiếu sót, giúp các em thu nạp tối đa phần kiến thức cần thiết. Sân khấu hoá giờ học với nhiều hình thức (sắm vai, làm thơ, xây dựng kịch...) có thể tích hợp hướng nghiệp cho HS qua từng nội dung, vai diễn, từ đó giúp HS tiếp cận được với một số nghề nghiệp trong tương lai.

g. Hoạt động nghiên cứu khoa học (NCKH)

NCKH là hoạt động khám phá, phát hiện, tìm hiểu bản chất, quy luật của sự vật, hiện tượng tự nhiên, xã hội và tư duy, sáng tạo nhằm ứng dụng vào thực tiễn. NCKH tại nhà trường THPT có ý nghĩa hình thành và phát triển cho HS tố chất và NL của người làm công tác nghiên cứu và những lợi ích mà chỉ trải qua thực hiện dự án khoa học thì các em mới có cơ hội được tiếp cận, được rèn luyện trong thực tiễn, được trải nghiệm trong nhiều cung bậc khó khăn khác nhau. Hoạt động này là môi trường để HS nuôi dưỡng các ý tưởng sáng tạo, khơi dậy sự nhiệt tình, tính chủ động say mê NCKH, khơi gợi sự tìm tòi, ý thức mong muốn cải tiến và đổi mới trong chính mỗi sản phẩm nghiên cứu của mình; nâng cao khả năng tìm kiếm vận dụng các kiến thức chuyên ngành liên quan trong lĩnh vực nghiên cứu.

Thông qua NCKH để vận dụng tổng hợp kiến thức, kỹ năng, tình cảm, thái độ... nhằm giải quyết các vấn đề thực tiễn, từ đó phát triển phẩm chất, NL của bản thân. CBQL và GV trực tiếp tham gia hướng dẫn cần nhận thức về vai trò của NCKH đối với đổi mới GD theo định hướng phát triển NL và phẩm chất HS.

2.3.5. Thường xuyên kiểm tra, đánh giá việc tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trung học phổ thông

Để HĐTN được tổ chức một cách chặt chẽ đem lại hiệu quả GD cao, phải thường xuyên kiểm tra, đánh giá hoạt động này. Lãnh đạo nhà trường và hội đồng khoa học bám sát kế hoạch HĐTN đã xây dựng, thường xuyên phân công chỉ đạo, theo dõi các HĐTN thông qua vai trò của tổ trưởng, GV chủ nhiệm, tổ chức Đoàn Thanh niên, đặc biệt thông qua việc tăng cường hoạt động kiểm tra đánh giá GV nhà trường (theo hướng coi trọng chức năng phát hiện để điều chỉnh, tư vấn cho GV và rút kinh nghiệm). Hiệu trưởng các trường THPT cần phát huy vai trò của tổ trưởng chuyên môn, GV chủ nhiệm, tổ chức Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh... trong kiểm tra, đánh giá việc tổ chức HĐTN cho HS.

Cần kết hợp giữa đánh giá của cá nhân với đánh giá kết quả hoạt động của HS để xác định những vấn đề chung cần giải quyết trong tình hình thực hiện các HĐTN. Thay lối kiểm tra hành chính thủ tục bằng coi trọng kiểm tra hoạt động trực tiếp của GV và HS. Khi đánh giá kết quả tổ chức HĐTN cho HS, cần quan tâm đến sự nâng cao về kiến thức, phát triển kỹ năng và hình thành các phẩm chất, nhân cách ở các em. Qua đây còn giúp nhà quản lý nhìn nhận lại kết quả

đạt được theo kế hoạch đã đề ra, xem xét nguyên nhân dẫn đến thành công hoặc tồn tại hạn chế, từ đó đưa ra phương án điều chỉnh kế hoạch trong những năm học tiếp theo.

3. Kết luận

HĐTN có vai trò quan trọng trong trường THPT, góp phần hình thành nhân cách toàn diện của HS. Thông qua HĐTN có thể chuyển hóa kiến thức, kỹ năng thành phẩm chất, NL của HS một cách tự nhiên. Việc tổ chức HĐTN ở trường THPT được xem là một trong những cách thức

phát huy vai trò sáng tạo của người học, giúp HS có những nhận thức, những trải nghiệm bổ ích, mới mẻ, đầy lí thú. Từ việc tham gia vào các HĐTN giúp HS phát triển các NL của chính mình, có kỹ năng nắm bắt nội dung chuyên môn nhanh hơn, hiểu kiến thức sâu sắc hơn... góp phần tích cực vào đời sống xã hội để trở thành những con người phát triển toàn diện. HĐTN ở trường THPT có những đặc trưng về mục tiêu, nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức... Để nâng cao hiệu quả tổ chức HĐTN cho HS THPT cần áp dụng đồng bộ các biện pháp đã đề xuất.

Tài liệu tham khảo

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam, (2013), *Nghị quyết số 29 - NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương khóa XI về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.
- [2] Viện Ngôn ngữ học, (2003), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Đà Nẵng.
- [3] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Thông tư 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 về Ban hành Chương trình Giáo dục phổ thông mới*.
- [4] Bùi Ngọc Diệp, (2015), *Hình thức tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong nhà trường phổ thông*, *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, số 113.
- [5] Đinh Thị Kim Thoa, (2005), *Tài liệu tập huấn kỹ năng xây dựng và tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong trường trung học*, Hà Nội.

EFFECTIVENESS IMPROVEMENT IN HIGH SCHOOL EXPERIENTIAL ACTIVITIES

Le Thi Hoai Thuong

Nguyen Trai High school
50 Nam Cao, Ba Dinh, Hanoi, Vietnam
Email: lehoaituong@gmail.com

ABSTRACT: *Experiential activities play an important role in shaping the comprehensive personality of human being, especially in high school grades when students face the psychological challenge and need to make career choices. Through experiential activities, knowledge, skills and attitude would be transformed into students' competencies. By clarifying the fundamental concepts and characteristics of the experiential activities for high school students, the paper proposes 5 measures to improve the effectiveness of organizing activities for high school students. 1/ Enhancing awareness of staffs and teachers in meaning and importance of experiential activities for high school students; 2/ Planning experiential activities for high school students; 3/ Guiding students of how to learn and propose ideas for experiential activities; 4/ Diversifying experiential activities for high school students; 5/ Regularly examining and evaluating experiential activities for high school students.*

KEYWORDS: Experience, activities; experiential activities; high school.